

Consistorii ecclesiastici uti Åbo
circular bref

1696 - 1750

Turun Tuomiokapitulin
kiertokirjeitä.

309 // 12

DE CAVENDA IDOLATRIÆ
abominatione Commonefactio Pastoribus
Dioceſeoſ Aboënsis missa
ab.

ISAACO ROTHOVIO Epif. Ab.

S. Venerandi Viri, Fratres & Amici in Christo
dilecti, Theet är nu (ſäſom jwäl wette) på tūrgunde åhret
ſedan iagh förf kom hſſe i landet/ sänder aff Gudi/ mediante Ec-
clesiae vocatione, in primis ſvasu & impulſu S.R.M:tis
Dn. G U S T A V I M A G N I jam molliter in ſinu
Abrahæ quiescentis. J medler tſdh hafwer iagh medh ta-
lande/ ſtrisvande och förmahnande in publicis Synodis, Viſita-
tionibus, alijsq; congreſſibus, &c. migh ther om på thet hög-
ſta beſliffat/ at vſhi alle Förfamlingar måtte wål tilſtå at alt tils-
förenne införd oſtīck och olagh måtte fogeligen affſtaſſas/ och
H E Kranom Gudi een helig Förfamling i alla rum collige-
ras: Hvilket arbete hafwer ock/ thes Gudi ſtee ewigh åhra/
ſtaſſat myckin frucht måſt i alla Förfamlingar; Synnerliga
ther ſom finnes tragine/ N tjeelſtande och Gudhfruchtige Paſto-
res och Commiſſari, the ther ſäſha medh Konung David:
Jagh brinner innan för the Ogdhachtige ſkul / Pſal. 119: 53.
ſom tſj n Lagh öſvergiſwa: Myn ögon flyta medh
Watn/ at man tſke häller tſjn Lagh: Jagh hafwer
når harmas til död/ at mine oſvetner hafſva tſjn
Ord förgåtet: Jagh hatar them ſom hålla uppå
lophachtiga Läto: Jagh hatar juw H E Kre the Pſal. 139: 12.
som

om tigh hata / och migh fortryter om them af the
sigh emot tigh sättia : Jagh hatar them medh råte
alstvar/ therfore är tho migh hätsse : The som är
granneligen notera och exequera hradhsom them vtaff Gudz
Ord blifwer sagt och pålagt varijs congressibus,

Men nu hafwer iagh/ thee Gudh bättre/ sorgeligen fög-
sät/ at genom Diefwulens tilfördan hafwer stoor förargelse/
och mycklin Gudz Förörnelse sigh i några Församlingar/ dor-
mientibus Pastoribus inrixtat/ så at några afflefwor aff then
gambla Swrdegen finnas ånnu/ och så högt sigh rootat hafwa/
at then medh mödo vthrotas kan. Ty (säson iagh aff en redes-
ligh Præposito och Nijelstjande Lärare/ och andra trogna
Herrans tienares Berättelse/ såsom och sielff in visitationi-
bus förfarit hafwer) icke alkenamånga grofva a synder dagligen
bedrifswas dristeligen emot then andra Tasslan i Bodhorden/
som är : Icegröfsweligt väsende emellan Barnen och Föro-
äldrarna/ Hoor/ Bolerij/ Haat och Okärligheet/ Echtenlaps
och Trolofningars förlöpande/ Zwifwerij/ Swel/ Squaller/
och Lögn/ som allom funnogt är: Vhan och heimligen hafwas
mycket Uffgudhertj och Wantroo förhänder thet men aldrigh
kunde tänckia/ skulle finnas hoos thet Folck som öfwer hundra-
de åhr hafwa hafse Gudz Ord/ Christen Sverheit och trogna
Lärare.

Reverendi Viti, medan wi hafwe icke vägra Carnalia
arma, them wi här emot bruka funne, såsom Paulus talar:
Wär frizzzwapn åro icke förligh/ vhan mechtigh för Gudh/
at nederlä Fäste/ medh hvilka wi fulslå the anslagh och all
Högheet som sigh upphafwer emot Gudz Kundskap etc. Ther-
fore wil iagh eder troligen påminna och förmana at j läta thens-
tra affectata m stoliditatem profundis radicibus & torqu-
videlicet usi in cordibus quorundam auditorum vestro-

vara asturid Diaboli firmatam gåa edet til stanes. Och
at i medh fulle alstrar lägge eder här emoot; Hrwlket aldrabåt
kan skee; när i medh sätter dritsire thet första och andra Godhors-
det. HEKrans Lagh. Ther vkhinnan i lunne bruka thetta
Process. först / inculcerat folcket verba Primi & Secundi
Præcepti, sedan / Explicationem Lutheri, och missa themo
rättawägen om theten eenda Gudh wch skole dyrfa / Nemligens/
Gudh Fader / Gudh Son / och Gudh thet helga Ande / hrwl-
ket är en eenda Gudh höghlofswat i evigheit: Honom allena
skole wch frucha / elsta öfver all ting / och sättia ali Eroo til ho-
nom. Hrwlk os felar / skole wch för honom klagat hielp oss
honom förvånta i allahanda nödh / och räckta os at wch medh
vart hierta / Hugh och Sinne icke wylte ifrå honom til Crea-
turen eller något annat. Medel / ån thet os aff honom beslalat är.
Et Affgudershär thet och hafwer sitt Namn thet oss / at thet
afförer ifrå Gudh / och mänder hiertat til någon ting thet
som icke är Gudh. Therfore ock / the som frucha HEKran / Sj. 13. 9.
the trösta uppå honom / the hoppas thet båsta aff honom. Item /
I som fruchten HEKran / förbuden hans Nödh och wäler icke
oss / at sälje förgå. Explica, exagera.

Så hafwa alle helige giorde / antingen them haffuer någoe
seeli i een eller annor måtto / så lupo the ingalunda ifrå Gudh
och til sådane som en part nu sofia. See på R. David / som
sä sigher: När iagh är i ångest / så åkallar iagh ho- Psal. 13. 7.
nom / och ropar til Gudh / så hörer han mina röst / 2.
Sj / här uppå hafwe wch besalning: Åkalla migh i Psal. 50. 15.
nödennes tjd: Löftee om Bonhörelsen står ther heos:
Så wil iagh hielpa tigh / etc. Then migh elstar / Joh. 14.
han warde hållandes min ord / och mita Fadher
stat elsta honom / och wch skole komma til honom /

B. 19. och blifva boendes når honom. Item/ The som
fruchta HErran/ the Troo hans Ord/ och the som
hafwa honom läär the hålla hans Bodh: The som
HErren fruchta/ the göra thet honom liuffe är:
Och the som hafwa honom käär / the hålla Lagen
rätt. *Men*

Matt. 15. 13. Dikan om all menniscligh. Dichi och Påfund som the
öfwa och selswa vpdicha eller off sina Fäder hafwa/ säger vår
HErre således: Hvar och een Plantering som min
himmelste Fadher icke planterat hafwer/ stäl vp-
ryckias medh rötter. Item/ I åren mine wenner/
Deus. 12. 12. om i goren hwadhiagh biudher eder. Item/ Allt
thet iagh' biunder eder/ thet skolen i hålla/ så at i go-
ren ther effter. Isynnerheet talar Gudh om thet wj has-
we fått vthaff våra Förfäder/ och säger: Skolen icke les-
wa effter idra Fäders Bodh/ och icke hålla theras
räster/ och icke orena eder uppå theras Alsgudar:
Ty iagh är HErren eder Gudh/ effter mijn' Gedh
skolen i lefwa och mina räster skolen i hålla/ och' go-
ra ther effter. Läser Jerem. 44. totum caput, præser-
tim à v. 20. ad finem capit. Item/ hvilken som el-
strar Fadher och Moder meer än migh/ han är migh
icke vård och hvilken som elstrar Son eller Dotter
meer än migh/ han är migh icke vård. Item/ Sas-
lige åro alle the som frösta oppå honom. Sågh medh

Ial. 2. 12. Jeremia: Sij/ wj komme til tigh: Ty tu åst HEr-
ren vår Gudh. Sannerliga/ thet är icke vthan
bedräga.

bedrägerif medh the högar och medh all Berg¹⁰⁹,
Sannerliga Israel haer ingen hielp: Utan alle-
na aff HErranom wårom Gudh. Och våra
Fäders dichtningar / the wij aff Vngdom hället
hafwa/ moste affgå medh skam. Item/ HErr
mijn Starckheet/ och myn Krafft/ och myn Eil-
flycht vthi bedrofvelsens tjd^h. Eil tigh skola
folcken komma ifrå verldennes enda / och såja wi-
serliga hafwa våra Fäder stichtat Lögn och fäsan-
geligheet/ then them intet båtar hafwer/ skal och en
Mennistia göra sig Gudhar the som intet åre
Gudhar?

Här vishöfwer häller edra åhörare före både Publicē och
Privatim ethse twenne stycker: Först/ then stora Gudz Wåls-
signelse som the hafwa wántanår the blifwa vidh HERRans
Ord/ sedan then stora skada och Förbannelse/ Pjana och Plæs-
ga the hafwa wántanår the gåå ifrå Gudz Bodh.

Wålsignelsen: Sål är then som icke wanstrar Psal. 111.
vthi the Ogudhachtigas Rådh/ och icke tråder in
oppå the syndares wågh/ en heller sitter ther the be-
spottare sittia? Utan hafwer lust til HERRans
Lagh/ och talar om hans Lagh/ både Dagh och
Natt. Han är såsom ist Tråd planterat vidh
vatubekar/ hvilket sina frucht båär i sinem tjd^h/
och thes Lööff försalna intet: Och hwad^h han gör
the^h lyckas wål. Item/ Och om tu HERRans
tins Gudz Röft lydugh år/ at tu behåller och ger
Ler-267

all hans Bodh/ som iagh biuder tigh i Dagh/ ic.
recita ad v.15.

Förbannelsen / som Aßguders medh sig hafreer är så
margfaldigh/ at then aldridh kan vthe las. Ty medan the aro
assällingar ifrå sitt Löfie som the i Dopet hafwa gjorde medh
Gudi / och hafwa wiſlit ifrå then leſwande Helsbrunnen/ och
then leſwande källan/ och graſwet Vſle brunnar. The hofwe
dyrkat Creaturen ythöfwer ſelfwa Skaparen och Dieſtrou-
len then the tierna medh sitt Aßguders/ är en Vſell och Elendigh
Gudh/ then ther inet förmå hielpa: Therfore aro hane eincare
här i verldenne faclige och arme / ingen eing hafwande/ ſåsom
förfarenheet lärer/ och aleſa moſte the förfara hwadh Jämne
och Sorgh thet medh sig hafwer/ at the öfvergifwa HErran
sin Gudh. Tuſtalt intet bidia för thetta folc/ en hel-
ler någon flagan eller böon förebidle eller leggia
sig vth för them in för migh: ty iagh wiſl intet hö-
ra tigh. Ty ſeet tu icke hwadh the göra i Juda
Städer på gatomen i Jerusalem: Barnen hem-
ta wedhen och Fäderna göra upp eelden/ och Quin-
norna göra upp deghen / at the bala Himmelens
Drotning falor/ och gifwa fremmande Gudhar
Drickoffer på thet the ſkola förtörna migh: Men
the ſkola icke göra migh ther endt met h vthan sig
ſelfwoom/ och ſkola til ſtamwarda. Therfore ſä-
ger HErren / HErren: Sj/ miſt grymheet är
dihguten öfwer thetta Rum/ både öfwer Folc och
Fåå/ öfwer fråan på markenme/ och öfwer fruchte-
na på Jordenne och ſtal brinna ſå at ingen ſhal kum-
ma

fol. 513.
ad 17.

na släckta. Item / Therfore at the öfvergifwa
myn Lagh som iagh them föregifvit hafwer och li-
dg iñet myn Ord / och lefwa ther ey heller esser:
Vthan sölja sins hiertas Ycklo och Baalim fässom
heras Fäder them lärde hafwa. Therfore säger
HEREN Icbaoth Israels Gudh. Si/ iagh
stal spissa thetta folket medh Malört och gifwa
hem galla dricka. Iagh skal förskingra them
ibland Hedningarna/hvilla hwarlen the eller the-
ras Fäder känna/ och skal sända svärde esser them/
ett thes het bliswer vthe medh them. Item / The Jer. 10. 11.
Gudhar som Himmel och Jord icke giordt hafwa
förgånge aff jordenne och under himmelen. Hoo
wil ta förbarma sig öfwer tigh Jerusalern? Hoo ap. 13. 1. 2.
wil ta medlidande medh tigh hafwa? Hoo skal få
gå bort och förvarfwa tigh fridh? Tu hafwer öf-
vergifvit migh: Therfore hafwer iagh vråkt mi-
na hand emoot tigh / at iagh skal förvarfwa tigh/
migh leedes vidh at förbarma migh. Iagh skal
fasta hem medh een Kasteflötfel bort vu landet,
Och mitc folk som sighecke ifrå sitt väsende om
vända wilia/ them skal iagh alla samman faderlö-
sa göra och förderfwa. Och iagh skal låta rätten cap. 11. 10.
gå öfwer them för alla theras ondsko skul / at the
öfvergifwa migh och rölia androm Gudhom/ och
tilkilda sina händers märcl. Och iagh hade eder cap. 22.

1092 in vbi itt gode Land/ at ihes frucht och ihes goda
åta skullen. Och ta i ther inkommen/ orenade i
mitt Land/ och giorden mitt Alff til een Styggelse,
Hår aff följer allehanda straff och plågor/såsom wi seer aff Do-
mare Boken och andre Skriftennes Rum. Låas Judit. s.
Achiors taal til Ammons Barn. Jerem. 44. v. 6. ad 24. Sap.

14. cap. 25; 25. At the alle Hedningars Aßgudhar
för Gudhar hålla hwilles ögon intet see och theras
nävor intet luchta/ en heller theras öron höra/ fin-
gren på theras händer handtera intet/ och theras
fötter åro gansta seene til at gå. Item/ Theras
Aßgudhar åre Silfwer och Guld medh menni-
skiors händer gjorde. Item/ Ta the meente at
theras synder skulle fördälda och under een blind
Täckelse forgäfne wara/ wordo the grusweliga
förströdde och genom spökelse försträckte. Swarte
konstennes Göcklerij war ock om intet/ och hennes berömmelse
vardi til stam: Ty the som plågade bortdrifwa fructan och
försträckelse ifrå the franska stålar/ the worde sielvve franske så
at man ock bespottade theras rådzo.

1. 7. 8. Ther näst hocar HERREN alla Aßgudadyrkare medh
een ewigh plåga i Helswete. Ty så står skrifvit: Kötzens
gerningar åro oppenbara/ som är Hoor/ Boleri/ Dreenligheet/
Löfachtigheet/ Aßgudery/ Erul-
dom/ Owenstap/ Ryss/ Nytt/ Wrede/ Erator/
Zwedräcke/ Partij/ Aßwund/ Mord/ Drycken-
stap/ Fräzerij och sådant meer/ ther iagh eder til-
förenne affsagt hafwer/ och säger än nu/ at the som
såda-

sådana göra/stole icke årsiva Gudz Ryke, Item, Apoc. 11:1
Them otrognom och gruffueligom och Mandräpa-
rom och Bolarom och Trulkarlom och Alffguda-
dyrkrom och allom lögnahtigom/theras deel skal
vara vthi then Sion som brinner medh eeld och
swastwel/hwilken är then andra döden, Item, Cap. 11:1
vthan til åro Hundar och Trulkarlar och Bolare
och Mandräpare och Alffgudadyrkare/ och alle the
som elskla och göta lögnen,

Gifver för then skul then helige Johannes icke hårligie
Nådh och högnödigh förmaning til alla Menniskor/säfjandes:
Käre Barn/wachter edher för Alffgudarna, 1. Joh. 5:21
är/i som äre komyne til Gudz kundstap/inwestwer
edher icke i tienst medh Diesvulen/ ty han löner al-
la sina Tienare illa: Vthan bliswer stadige hoos
HERRan som edher aff nådhe wil alt gott bewiisa/
först här timeligha och sedhan ther Ewinnerligha.
Hälle sigh hvar och en stadigt widh the ord som Psalmisten talar
Psal. 73 v.1. Wisserliga hafwer Israel Gudh til
trost/ther man reent hierta hafwer. Ty sågher han:
The som isrå tigh wiska/stola förgåås: Men thet
är min gläde at iagh håller migh in til Gudh/ och
sätter mit hepp til HERRan, Item, Tu förgör
alla them som emoof tigh hoor bedrifswa, Mårc
grannerligen/ then helge Ande tager een liffnelse aff Echten-
staps ständet/ther Echta folk binda sigh til hvar andra/ och bli-
wa tu vthi icke kött, Men bryter thet näghon, thera personen/ 1. Cor. 6:

1096. att han icke medh Sathan. Allså åre alle Christie som ges
nom het helga Doopet åre inplanteade i Församlingen/ its
wordne medh Gudhi. När the ther ifrå falla/ och emoot sätta
giffna löftee/fölkia hielp hoos någon annan än then rätta Gu-
dhen/trool på någon annan/ware sigt på hwadhsätte thet kan/the
samme bedrifswa andeligt hoer. Zy såsom en Echta Man
wil at hans Hustru skal hålla sigt in til honom allena/ och vnd-
sly all olosfligh beblandelse: Allså wil Gudh allena hafwa våra
Siälar sigt til tiens. Therfore och Psalmisten sägher:
När iagh hafwer sigt/ så frågar iagh effter Him-
mel och Jord intet. Skeer thet icke/vishan tuöfswergi-
wer HENREN medh hwilken tu förbund giordi hafwer/ såsom
skeer medh alla som med Signerft/ Truldom och Sathans hand-
ling mena sigt hielp bekomma. Sjsså åstu ifrå Gudhi wij-
ke och falle under straffet/ Gal. 5. v. 5. Apoc. 21. v. 8. Så
hafwer tu illa föp slagat när tu haffuer mist Gudh med all sin nä-
dhe och wålsignelse/ och är kommen i Sathans hender och alla
helswetes plåghor underkastet.

Nu til at vndvista Gudz wredhe/thesse och allehanda ti-
meligh och ewigh straff/ är inter bättre medel/ än het Jeremias
vissar Cap. 3. Vendi om tu affellige Israel/ sägher
HENREN/ så wil iagh intet wenda mitt ansicht
ifrå edher: Zy iagh är barmhertig sägher HENRE-
nen/ och wil icke wredgas ewinneeliga. Allenast
kan tina misgerning at tu emoot HENREN syn-
dat hafwer/ och hijt och tijt lopet til fremmande
Gudhar/ och hafwer icke lydt minne röst/ sägher
HENREN. Adde quæ supra allegavimus videli-
get v. 23. 24. & 25. Item, Omståren idher HEN-
REN

v. 22. v. 3.
vanom/ och legger bort idhers hiertas förhudh/ 3
Juda Män och Jerusalems Inbreggiare/ på thet
myn grymheet icke skal vthfara såsom en Eeld och
brinna så at henne ingen vthsläckia kan för idra ond-
sto skul: Men mitt folk är galet/ och frosr migh
intet/ galne åre the/ och achtat intet: Wijse nogh
åro the til at göra thet ondt år/ Men at göra thet
gott år/ wilia the icke lära. Therfore heter thet:
Plöjer på myt och såar icke ibland törne/ thet år/
görer en alswarsam boot/ vthrenser alt Alsguderq
och odhygd: En then som legger bort någon deel aff
en falsf Gudz fienst och groftwa laster och behäller
en deel/ han plöjer intet grant: Ethan såar i-
bland ogråds/ och thet wärer åter medh vp. Ther-
före adde Jer.4.v.22.

Hæc fideliter vestris auditoribus, aliquoties in
anno inculcate, nec prius desistite quam in vestram, i-
mo ipsius Dei descendant sententiam, Fer. 15. v. 19. 20.
Valete & sitis studiosi in abstrahendis vestris Audit-
ribus ab Idolatria, Sabbathi profamatione & vanis ju-
ramentis Ec. Abo. 1. Novemb. An. 1646.

Vester in Domino

Isaacus Rothovius
A. Epis.

